

Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 17 hallituksen esityksen johdosta harjoittelukoululaiksi ja laiksi opettajankoulutuslain muuttamisesta

Eduskunta on päätöspöytäkirjan ottein 5 päivästä lokakuuta 1984 lähettänyt sivistysvaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi otsikossa mainitun hallituksen esityksen n:o 167.

Valiokunnassa ovat asiantuntijoina olleet kuuluttavina toimistopäällikkö, korkeakouluneuvos Antti Ranta-Knuuttila ja nuorempi hallitussihteeri Ulla Taskinen opetusministeriöstä, toimistopäällikkö Kalervo Virtanen kouluhallituksesta, apulaisprofessori Paavo Malinen Jyväskylän yliopistosta, rehtori Erkki Kervinen Hämeenlinnan normaalikoulusta, rehtori Thor Österholm Vasa Övningsskola -nimisestä harjoittelukoulusta, lehtori Marjukka Nurmela-Antikainen Joensuun normaalikoulusta, apulaisosastopäällikkö Simo Juva Suomen Kaupunkiliitosta ja osastopäällikkö Aslak Lindström Opettajien Ammattijärjestö OAJ:stä. Lisäksi Vaasan kaupunki on toimittanut valiokunnalle kirjallisen kannanoton.

Hallituksen esitys

Koululainsäädännön kokonaisuudistukseen liittyvässä hallituksen esityksessä ehdotetaan, että harjoittelukoulujen perusteista säädettäisiin harjoittelukoululaissa. Tällä lailla korvattaisiin nykyisin opettajankoulutuslakiin sisältyvät säännökset harjoittelukoulujen toiminnasta.

Hallituksen esityksen mukaan harjoittelukoulu olisi edelleen korkeakoulun opettajankoulutusyksikköön kuuluva valtion ylläpitämä koulu, jossa järjestetään opetusharjoittelua ja tutkimusta ja jonka tehtävänä on antaa oppilailleen peruskoulun ja lukion oppimääriä vastaavat tiedot ja taidot. Kouluun kuuluisi peruskoulun ala-astetta ja yläastetta sekä lukiota vastaavat kouluasteet tai kaksi taikka yksi näistä asteista. Opetusministeriön luvalla harjoittelukoulussa voitaisiin järjestää myös esiopetusta.

Harjoittelukoulun opetuksessa ja muussa toiminnassa noudatettaisiin mahdollisuuksien mukaan peruskoulua ja lukiota koskevia säännöksiä.

Harjoittelukoulujen hallintoon ehdotetaan eräitä muutoksia, jotka ovat soveltuvien osin peruskoulun ja lukion hallinnonuudistuksen mukaisia. Siten harjoittelukouluunkin tulisi kouluneuvoston sijasta johtokunta.

Harjoittelukoulun henkilöstön asema korkeakoulun palveluksessa säilyisi ennallaan. Niin ikään kuntien velvollisuus osallistua harjoittelukoulun kustannuksiin pysyisi voimassa olevien säännösten mukaisena.

Esitys liittyy vuoden 1985 tulo- ja menoarvioesitykseen. Tarkoituksena on saattaa lait voimaan samanaikaisesti koululainsäädännön kokonaisuudistuksen kanssa eli 1 päivänä elokuuta 1985, osittain kuitenkin 1 päivänä tammikuuta 1986.

Valiokunnan kannanotot

Valiokunta pitää hallituksen esitystä yleisiltä tavoitteiltaan ja periaatteiltaan tarkoituksenmukaisena, joskaan hallituksen esityksen perusteluissa esiintyvä luonnehdinta "esitys on ensisijaisesti lakitekninen uudistus" ei valiokunnan mielestä ole osuva. Kysymyksessä on koululainsäädännön kokonaisuudistukseen liittyvä tarpeellinen lainsäädäntö, jolla peruskoululain ja lukiolain pääperiaatteet sekä harjoittelukouluja koskevat säännökset mahdollisuuksien mukaan yhdenmukaistetaan kuitenkin ottaen huomioon harjoittelukoulun erityistehtävät ja luonne. Valiokunnan käsityksen mukaan koululainsäädännön henkeä ei kaikilta osin ole riittävässä määrin otettu säädösehdotuksissa huomioon. Tämän vuoksi valiokunta ehdottaa lakiehdotuksiin useita asiasisältöä koskevia ja lakiteknisiä tarkistuksia. Tämä puolestaan johtaa siihen, että myös asetusluonnokset on osittain valmisteltava uudelleen.

Valiokunnan tekemät muutokset perustellaan suurimmalta osaltaan yksityiskohtaisissa perusteluissa. Tärkeimmistä periaatteellisista kannanotoistaan valiokunta esittää tässä yhteydessä seuraavaa:

Hallituksen esityksen mukaan harjoittelukoululaki on itsenäinen, harjoittelukoulujen aseman määrittävä laki. Valiokunta katsoo, että opettajankoulutuslaki on peruslaki, jossa on todettava harjoittelukoulujen olemassaolo ja liitännäisyys korkeakouluun. Harjoittelukoululaki on seuraus tästä asiaintilasta. Lakitestit ehdotetaan muutettaviksi tätä lähtökohtaa vastaaviksi.

Valiokunnan käsityksen mukaan on sekä opettajankoulutuksen, harjoittelukoulujen että kunnan koululaitoksen etu, että harjoittelukoulujen ja kunnan kouluviranomaisten kesken pyritään mahdollisimman hyvään yhteisymmärrykseen ja yhteistyöhön.

Harjoittelukoulujen käytännön toiminnassa nykyisten säännösten puutteeksi on koettu se, ettei säädöksistä saada riittävän selkeitä menettelytapaohteja. Valiokunnan mielestä on välttämätöntä, että samalla kun asetusluonnoksen säännöksiä valiokunnan jäljempänä ehdottamien muutosten johdosta tarkistetaan, säännöksiä myös selkeytetään ja täydennetään. Erityisesti valiokunta kiinnittää huomiota kunnan koululaitokseen kuuluvien, opetusharjoittelua ohjaavien opettajien jatko- ja täydennyskoulutuksen järjestämiseen sekä kunnan kanssa tarvittavan yhteistyön turvaamiseen.

Valiokunta puoltaa hallituksen esitykseen sisältyvien lakiehdotusten hyväksymistä seuraavien huomautuksin ja muutosehdotuksin.

1. Harjoittelukoululaki

1 luku. Harjoittelukoulun tehtävä ja rakenne

1 §. Yleisperusteluissa lausuttuun viitaten pykälän 1 momentin sanontaa on muutettu siten, että opettajankoulutuslaki on peruslaki ja harjoittelukoululaki sen seuraus.

Lukiolaki sisältää säännökset sekä kunnan lukiota että yksityisestä lukiota. Eräissä kohdin nämä eroavat toisistaan. Valiokunta katsoo, että selkeyden vuoksi harjoittelukoulun lukio on rinnastettava kunnan lukioon. Valiokunta ehdottaa, että laissa käytetään johdonmukaisesti sanan "lukio" sijasta käsitettä "kunnan lukio".

3 §. Valiokunta katsoo, että lakia voidaan kielellisesti selkeyttää ottamalla käyttöön nimikkeet harjoittelukoulun ala-aste, yläaste ja lukio sekä perusaste ala- ja yläasteen yhteisenä nimikkeenä. Valiokunta on tämän mukaisesti muuttanut lakiehdotusta kauttaaltaan.

2 luku. Harjoittelukoulun hallinto

4 §. Valiokunta ehdottaa, että pykälän 1 momentista poistetaan sana "välittömästi" tarpeettomana.

Valiokunta korostaa harjoittelukoulun ja opettajankoulutusyksikön välisen työnjaon ja hallinnon selkeyden vaatimusta.

5 §. Valiokunta katsoo, että harjoittelukoulun johtokuntaan tulisi kuulua opettajakunnan keskuudesta valitsema jäsen koulun jokaiselta kouluasteelta. Valiokunta ehdottaa pykälän 2 momentin muuttamista tämän mukaiseksi.

Valiokunnan käsityksen mukaan johtokunnan toiminta olisi järjestettävä niin, että kunkin koulusta rehtori esittelee omien luokka-asteittensa asiat johtokunnalle.

Pykälän 3 momentissa säädetään harjoittelukoulun johtokuntaan kuuluvista oppilasjäsenistä. Sen mukaan ja huomioon ottaen 3 §:n säännökset silloin kun koulussa on lukio, johtokunnassa olisi yksi lukion oppilasjäsen, jolla on puhe- ja äänioikeus, sekä yksi yläasteen oppilasjäsen, jolla on vain puheoikeus. Jos koulussa on ainoastaan perusaste, johtokuntaan kuuluisi yksi oppilasjäsen. — Uuden koululainsäädännön mukaan peruskoulun johtokunnassa on kaksi yläasteen oppilasjäsentä, joilla on puhevalta mutta ei äänioikeutta. Lukion johtokunnassa puolestaan on kaksi oppilasjäsentä, joilla on sekä puhe- että äänioikeus.

Koululainsäädännön puheena olevien säännösten tausta-ajatuksena on, että johtokunnan kokouksessa kahden oppilaan on helpompi kuin yhden ilmaista näkökantansa ja näin todella osaltaan vaikuttaa johtokunnan työskentelyyn. Lukion johtokunnassa oppilasjäsen voi myös kannattaa toisen oppilasjäsenen tekemää ehdotusta. Näiden perusteiden huomioon ottamiseksi myös harjoittelukoululaissa valiokunta ehdottaa pykälän 3 momentin muuttamista niin, että harjoittelukoulun johtokuntaan kuuluu kaksi lukion oppilaiden keskuudesta valitsemaa jäsentä. Jos koulussa ei ole lukiota, johtokuntaan kuuluisi kaksi yläasteen oppilaiden keskuudesta valitsemaa jäsentä.

6 §. Valiokunta ehdottaa, että pykälän 1 momentista poistetaan sana "lisäksi" tarpeettomana.

7 §. Hallituksen esityksen perustelujen mukaan harjoittelukoulun rehtorin ja apulaisrehtorin tehtävät poikkeavat peruskoulun ja lukion rehtorin ja apulaisrehtorin asemasta ja tehtävistä. Asiasta säädetään asetuksella. Valiokunta katsoo,

että koululainsäädäntöä on kuitenkin seurattava siten, että nimikkeillä rehtori ja apulaisrehtori on suunnilleen sama merkitys. Näin ollen jokaisella kouluasteella tulee olla oma rehtorinsa.

3 luku. Harjoittelukoulun työaika ja opetus

10 §. Pykälän 1 momentin osalta valiokunnan huomiota on kiinnitetty siihen, että tuntikehysten sitominen ala-asteen lehtorin virkojen ja toimien määrään saattaa muodostua uusien tarpeellisten lehtorin virkojen perustamisen esteeksi. Valiokunta pitää tärkeänä, että asiaa seurataan ja, mikäli aihetta ilmenee, säännöstä ehdotetaan tarkistettavaksi.

11 §. Pykälän 2 momentissa käytetty sanonta "laaja kieliohjelma" ei ole osoittautunut asianmukaiseksi, koska kieliohjelma on kunnan kouluhallintolaissa määritelty käsite, jolla ei tässä lakiehdotuksessa ole samaa merkitystä. Valiokunta ehdottaakin, että pykälän 2 momentissa po-sanonta korvataan sanoilla "opettavien kielten lukumäärä ja oppimäärän laajuus". Samalla valiokunta toteaa, että harjoittelukoulussa opetetvat kielet määräytyvät korkeakoulun vahvistamassa opetussuunnitelmassa.

Valiokunta korostaa, että tällä uudella lainsäädännöllä ei saa heikentää erityisopetuksen opetusharjoittelun joustavuutta ja että niin luokkamuotoinen kuin klinikkamuotoinenkin erityisopetus on säilytettävä.

4 luku. Harjoittelukoulun oppilaat ja oppilashuolto

13 §. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan pykälän säännöksillä pyritään siihen, että harjoittelukoulussa samoin kuin peruskoulussakin olisi valikoitumaton oppilasaines. Tämän pääperiaatteen lisäksi on kuitenkin otettava huomioon harjoittelukoulun tehtävät ja luonne, joista seuraa, että erityistilanteissa oppilaita on voitava ottaa oppilasalueen ulkopuolelta esimerkiksi musiikki- tai kieliluokille. Oppilaan etu puolestaan saattaa vaatia, että hänet voidaan siirtää kunnan kouluun.

14 §. Valiokunta ehdottaa pykälän 2 momentin täydentämistä siten, että korkeakoulun on hankittava erotetulle perusasteen oppilaalle peruskouluopetusta "yhteistyössä koulun sijaintikunnan kanssa". Vastuu oppilaasta säilyy korkeakoululla ja harjoittelukoululla, mutta käytännön ratkaisuissa tarvitaan kunnan kouluviranomaisten apua.

15 §. Peruskoululaissa oppilaille annettavat edut on koottu lain 6 lukuun Peruskoulun oppilashuolto. Valiokunta ehdottaa pykälän 2 momentin tarkentamista siten, että perusasteen oppilaille annetaan "sama oppilashuolto" kuin peruskoulun oppilaille.

Lukion oppilaille annettavien opintososiaalisten etujen osalta ei ole itsestään selvää, miten ne määräytyvät. Hallituksen esityksen perusteluiden mukaan ne järjestään ja annetaan samoin kuin harjoittelukoulun sijaintikunnassa. Valiokunta ehdottaa, että tämä perusteluista ilmenevä tarkennus kirjoitetaan pykälän 2 momenttiin.

5 luku. Harjoittelukoulun opettajat ja muu henkilökunta

16 §. Valiokunta katsoo, että harjoittelukoulun lehtoreiden pätevyysvaatimukset tulee saattaa vähintään opiskelijoiden tulevan tutkinnon tasolle.

17 §. Sivistysvaliokunta on useissa kannanotoissaan korostanut eri opettajaryhmien virkasuhteen ehtojen ja eläkeiän yhtenäistämisen tarkeyttä. Aikaisemmin lausumansa uudistaen valiokunta pitää välttämättömänä, että harjoittelukoulun rehtorin ja lehtorin viran haltijan, ylimääräisen toimenhaltijan ja tuntiopettajan eläkeikä alennetaan samaksi kuin peruskoulun viranhaltijan eläkeikä on eli 60 vuoteen.

Hallituksen esityksessä ehdotetaan, että opettajankoulutuslain 11 §:ään jätetään säännös harjoittelukoulun rehtorin tai lehtorin viran, toimen tai ylimääräisen toimenhaltijan oikeudesta ja velvollisuudesta virkavapaana ja virkaan kuuluvien palkkaeduin suorittaa jatko-opiskelua. Kun kaikki muut harjoittelukoulun virkoja koskevat säännökset on osin viittaussäännöksinä koottu harjoittelukoululakiin, valiokunta ehdottaa säännösten täydentämistä vielä siten, että pykälään lisätään uusi momentti, jossa jatko-opiskelun osalta viitataan opettajankoulutuslakiin.

Lakiehdotuksen 1 §:n mukaan harjoittelukoulussa järjestetään paitsi opetusharjoittelua myös tutkimusta. Jotta harjoittelukoulun opettaja myös käytännössä voisi osallistua koulussa toteutettavaan tutkimukseen, pitäisi valiokunnan käsityksen mukaan hänen opetusharjoittelun ohjausvelvollisuuttaan tai opetusvelvollisuuttaan voida kohtuullisessa määrin pienentää.

19 §. Tämän pykälän nojalla harjoittelukoulun sijaintikunta on velvollinen osallistumaan harjoittelukoulun perusasteen rakennuksen rahoitukseen. Säännösehdotus vastaa voimassa ole-

vaa lakia. Tarkoituksena on, että kunta osallistuisi valtion koulun rakentamiseen samalla osuudella kuin oman koulunsa rakentamiseen. Tämä periaate ei kuitenkaan toteudu käytännön elämissä. Kaupunkikunnissa — joissa harjoittelukoulut sijaitsevat — valtio osallistuu peruskoulurakentamiseen joko

— valtionosuuslain 2 ja 13 §:n mukaisella suoralla rahoituksella,

— valtionosuuslain 24 §:n mukaisella jälkikäteisrahoituksella tai

— ei osallistu lainkaan.

Kehitys näyttää johtavan suorarahoitteisen rakentamisen osuuden jatkuvaan supistumiseen ja jälkirahoitteisen lisääntymiseen. Tämä kehitysuunta vinouttaa valtion ja kuntien välistä makсутasapainoa, kun valtio edellyttää kunnalta rahoitusta omaan kouluunsa kunnalle epäedullisimman suoran rahoitusmuodon mukaan, mutta

maksaa kunnille kuuluvat valtionosuudet jälkirahoituksella.

2. Laki opettajankoulutuslain muuttamisesta

6 §. Yleisperusteluissa lausuttuun viitaten valiokunta ehdottaa säännöksen muuttamista niin, että opettajankoulutuslaki sisältää perussäännöksen harjoittelukouluista ja niiden suhteesta opettajankoulutusyksikköön.

Voimaantulosäännös. Säännöksen 1 momenttiin on tehty lakitekkinen tarkistus.

Edellä lausutun perusteella sivistysvaliokunta kunnioittavasti ehdottaa,

että hallituksen esitykseen sisältyvät lakiehdotukset hyväksyttäisiin näin kuuluvina:

1.

Harjoittelukoululaki

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 luku

Harjoittelukoulun tehtävät ja rakenne

1 §

Korkeakoulun opettajankoulutusyksikköön kuuluvassa valtion harjoittelukoulussa järjestetään opetusharjoittelua ja tutkimusta. Harjoittelukoulu antaa oppilailleen peruskoulun ja kunnan lukion oppimäärää vastaavat tiedot ja taidot.

(2 mom. kuten hallituksen esityksessä)

2 §

Harjoittelukoulun kasvatus- ja opetustavoitteista on voimassa, mitä peruskoulun ja kunnan lukion kasvatus- ja opetustavoitteista on säädetty.

3 §

Harjoittelukouluun kuuluvat peruskoulun alaja yläastetta sekä lukiota vastaavat kouluasteet, jäljempänä *ala-aste ja yläaste sekä lukio*. *Ala- ja yläaste yhdessä muodostavat perusasteen*. Erityisesti syystä koulu voidaan järjestää myös niin, että siihen kuuluu vain (poist.) *ala-aste tai perusaste taikka (poist.) yläaste ja lukio*.

(2 mom. kuten hallituksen esityksessä)

2 luku

Harjoittelukoulun hallinto

4 §

Harjoittelukoulun yleinen johto ja valvonta kuuluvat (poist.) korkeakoululle.

(2 mom. kuten hallituksen esityksessä)

5 §

(1 mom. kuten hallituksen esityksessä)

Lisäksi johtokuntaan kuuluu (poist.) koulun jokaiselta kouluasteelta yksi opettajakunnan keskuudestaan samaksi ajaksi valitsema jäsen sekä yksi koulun muun henkilökunnan keskuudestaan samaksi ajaksi valitsema jäsen.

Koulussa, jossa on *lukio*, johtokuntaan kuuluu kaksi sen oppilaiden keskuudestaan lukuvuodeksi kerrallaan valitsemaa jäsentä, joiden tulee olla viisitoista vuotta täyttäneitä. Koulussa, jossa on (poist.) *yläaste*, johtokuntaan kuuluu yksi sen oppilaiden keskuudestaan lukuvuodeksi kerrallaan valitsema jäsen, jolla on johtokunnan koukousissa puhevalta mutta ei äänioikeutta. Jos koulussa ei ole lukiota, johtokuntaan kuuluu kuitenkin kaksi yläasteen oppilaiden valitsemaa jäsentä.

6 §

Kullekin johtokunnan jäsenelle valitaan (*poist.*) henkilökohtainen varajäsen.

(2 mom. kuten hallituksen esityksessä)

7 §

Harjoittelukoulun opettajakunnasta, oppilaskunnasta sekä rehtorista ja apulaisrehtorista on soveltuvin osin voimassa, mitä näistä on peruskoulun ja *kunnan* lukion osalta säädetty, jollei tässä laissa tai asetuksella toisin säädetä.

3 luku

Harjoittelukoulun työaika ja opetus

8 §

Harjoittelukoulun lukuvuodesta ja työpäivien lukumäärästä on voimassa, mitä niistä peruskoulun ja *kunnan* lukion osalta on säädetty, jollei opetusministeriö toisin määrää.

9 §

Harjoittelukoulun *perusasteen* opetus ja muu toiminta järjestetään peruskoulua sekä *lukion* opetus ja muu toiminta *kunnan* lukiota koskevien säännösten mukaisesti, jollei tässä laissa tai asetuksella toisin säädetä.

Harjoittelukoulussa saadaan peruskoulussa ja *kunnan* lukiossa noudatettaviksi säädettyjä perusopetusryhmään kuuluvien oppilaiden enimmäismääriä vähentää yhdellä neljäsosalla. Jos oppilasmääräksi ei tule kokonaislukua, suoritetaan tasotus lähimpään kokonaislukuun ja, kahden kokonaisluvun ollessa yhtä lähellä, pienempään niistä.

10 §

Harjoittelukoulun (*poist.*) ala-asteella saadaan käyttää opetussuunnitelmassa vahvistettujen oppiaineiden opettamiseen kutakin kouluasteen luokanopettajana toimivan lehtorin virkaa ja ylimääräistä tointa kohti 31,5 tuntia viikossa.

Harjoittelukoulun (*poist.*) yläasteella saadaan käyttää opetussuunnitelmassa vahvistettujen oppiaineiden opettamisen kutakin *yläasteen* vuosiluokkaa kohti 45,5 tuntia viikossa sekä kutakin oppilasta kohti 1,6 tuntia viikossa.

Harjoittelukoulun *lukiossa* saadaan lukuvuoden työpäivien aikana käyttää opetussuunnitelmassa vahvistettujen oppiaineiden opettamiseen vuosiluokkaa kohti 39 tuntia viikossa sekä kutakin oppilasta kohti 1,1 tuntia viikossa.

11 §

(1 mom. kuten hallituksen esityksessä)

Tuntimääriä, joista on säädetty 10 §:ssä, saadaan korottaa opetusharjoittelun ja tutkimuksen järjestämisen, *opettavien kielten lukumäärän ja oppimäärän laajuuden*, erityisopetuksen, 3 §:n 2 momentissa tarkoitettun esiopetuksen tai muun erityisen syyn vuoksi, sen mukaan kuin asetuksella säädetään.

12 §

Harjoittelukoulun *perusasteen* oppimäärän suorittaminen tuottaa virkaan tai toimeen taikka oppilaitokseen pääsemiseen saman kelpoisuuden kuin peruskoulun oppimäärän suorittaminen ja *lukion* oppimäärän suorittaminen vastaavasti saman kelpoisuuden kuin *kunnan* lukion oppimäärän suorittaminen.

4 luku

Harjoittelukoulun oppilaat ja oppilashuolto

13 §

(1 ja 2 mom. kuten hallituksen esityksessä)

Harjoittelukoulun oppilaiden ottamisesta on soveltuvin osin voimassa, mitä peruskoulun ja *kunnan* lukion oppilaiden ottamisesta on säädetty. Päätöksen oppilaiden ottamisesta harjoittelukouluun tekee kuitenkin rehtori.

14 §

(1 mom. kuten hallituksen esityksessä)

Oppilaan, joka ei ole koulun muilla kurinpitokeinoilla ojennettavissa, voi koulun johtokunta opettajakunnan esityksestä erottaa koulusta määräajaksi, vähintään yhdeksi ja enintään kolmeksi kuukaudeksi kerrallaan, sekä *lukion* oppilaan myös lopullisesti. Erotetulle *perusasteen* oppilaalle on korkeakoulun yhteistyössä *koulun sijaintikunnan kanssa* hankittava peruskouluopetusta.

15 §

(1 mom. kuten hallituksen esityksessä)

Perusasteen oppilaille annetaan sama *oppilashuolto* kuin peruskoulun oppilaille. Niin ikään *lukion* oppilaille järjestään samat opintososiaaliset edut kuin *harjoittelukoulun sijaintikunnan* lukion oppilaille.

5 luku

Harjoittelukoulun opettajat ja muu henkilökunta

16 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

17 §

(1 mom. kuten hallituksen esityksessä)

Harjoittelukoulun rehtorin tai lehtorin viran, toimen tai ylimääräisen toimen haltijan oikeudesta ja velvollisuudesta virkavapaana ja virkaan kuuluvien palkkaeduin suorittaa jatko-opiskelua on säädetty opettajankoulutuslaissa. (uusi mom.)

(3 mom. kuten hallituksen esityksen 2 mom.)

6 luku

Erinäisiä säännöksiä

18 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

19 §

Harjoittelukoulun sijaintikunta on velvollinen suorittamaan valtiolle harjoittelukoulun *perusasetta* varten tarvittavan rakennuksen perustamiskustannuksista sen osan, jota peruskoulun, lukion ja yleisen kirjaston valtionosuuksista ja -avustuksista sekä lainoista annetun lain 2 §:n 1 momentin mukaan kulloinkin annettava valtionosuus ja kuoletuslaina eivät kattaisi, jos kysymys olisi kunnan omasta peruskoulurakennuksesta.

(2 ja 3 mom. kuten hallituksen esityksessä)

20—22 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

23 §

Jos oppilaan huoltaja saa hakea muutosta harjoittelukoulun johtokunnan päätökseen tai muun viranomaisen oppilasta koskevaan päätökseen, on myös (*poist.*) yläasteen ja lukion oppilaalla oikeus hakea muutosta.

24 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

7 luku

Voimaantulo

25 §

(1 mom. kuten hallituksen esityksessä)

Tämän lain 15 §:ssä tarkoitetut harjoittelukoulun *lukion* oppilaiden opintososiaaliset edut järjestetään ja annetaan alueellisesti samanaikaisesti kuin ne valtionosuuteen oikeuttavina järjestetään ja annetaan koulun sijaintikunnan lukion oppilaille. Lain 18 §:ää sovelletaan sen voimaantulon jälkeen syntyneisiin kustannuksiin.

(3 mom. kuten hallituksen esityksessä)

26 §

Jos harjoittelukoulun (*poist.*) yläasteella opetetaan koulujärjestelmän perusteista annetun lain (467/68) 5 §:n 3 momentin mukaisesti erilaajuisia oppimääriä, on niitä opetettava edelleen lukuvuonna 1985—86 kahdeksannella ja yhdeksännellä vuosiluokalla ja lukuvuonna 1986—87 yhdeksännellä vuosiluokalla. Jos oppilas on aloittanut opiskelunsa sellaisen edellä tarkoitetun oppimäärän mukaan, jota vastaavaa oppimäärää ei peruskoululain (476/83) mukaan opeteta, on hänen opetuksensa järjestettävä hänen aloittamansa oppimäärän mukaisena. Kouluhallitus päättää tarvittaessa siitä, mitä oppimääriä pidetään tämän pykälän tarkoittamina vastaavina oppimäärinä.

(2 mom. kuten hallituksen esityksessä)

2.

Laki

opettajankoulutuslain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan 10 päivänä joulukuuta 1971 annetun opettajankoulutuslain (844/71) 7—10 § ja 13 §:n 3 momentti,

sellaisina kuin niistä ovat 7 ja 9 § osittain muutettuina 27 päivänä marraskuuta 1981 annetulla lailla (783/81), ja 10 § viimeksi mainitussa laissa, sekä

muutetaan 6 § ja 11 §:n 1 momentti,

sellaisina kuin ne ovat, 6 § osittain muutettuna mainitulla 27 päivänä marraskuuta 1981 annetulla lailla ja 11 §:n 1 momentti 15 päivänä huhtikuuta 1977 annetussa laissa (318/77), näin kuuluviksi:

6 §

Opettajankoulutusyksikköön *kuuluu tarpeellinen määrä harjoittelukouluja, joista on voimassa, mitä niistä on erikseen säädetty.*

11 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

Voimaantulosäännös

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä elokuuta 1985, *(poist.)* 8 §:n 3 momentin sekä 9 §:n 2—4 momentin kumoamisen osalta kuitenkin 1 päivänä tammikuuta 1986.

(2 mom. kuten hallituksen esityksessä)

Helsingissä 4 päivänä joulukuuta 1984

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa puheenjohtaja Astala, varapuheenjohtaja Holvitie, jäsenet Ala-Kapee, Alaranta, Elo (osittain), Eskelinen (osittain), Hirvelä, Isohookana-Asunmaa (osittain), Jaakonsaari (osittain),

tain), Kalliomäki, Norrback, Pohjanoksa, Riihijärvi, Ronkainen, Roos, Tiuri (osittain) ja Uusukainen sekä varajäsenet von Bell (osittain) ja Dromberg (osittain).

Vastalause

Yhdymme sivistysvaliokunnan mietinnössä esitettyihin yleisiin perusteluihin harjoittelukouluja koskevan lainsäädännön tarpeellisuudesta ja tarkoituksenmukaisuudesta sekä pääosin myös lakiehdotusten yksityiskohtia koskeviin kannanotoihin. Eri mieltä olemme lisäopetuksen järjestämisestä, tuntikehyksen suuruudesta sekä harjoittelukoulun lehtoreiden eläkeiän alentamiseen tähtäävistä toimenpiteistä. Näiltä osin esitämme kantanamme seuraavaa:

Lisäopetuksen järjestäminen (3 ja 11 §). Hallituksen esityksen mukaan harjoittelukoulussa ei annettaisi lisäopetusta. Tarkoituksena on, että harjoittelukoulun oppilaat siirtyisivät kunnan koululaitokseen, mikäli haluavat lisäopetusta, ja myös opetusharjoittelu suoritettaisiin tältä osin kunnan peruskoulussa. Valiokunnan enemmistö on hyväksynyt tämän kannan huomautuksista. Me puolestamme katsomme, että lisäopetuksen antaminen kuuluu ensisijaisesti kunnan perus-

koululle. Tämän ohella on kuitenkin otettava huomioon, että lisäopetus on laajenemassa siten, että lukuvuonna 1984—85 jo 8 000 oppilasta on sen piirissä. Opetusharjoittelu ei saa jäädä jälkeen koulujen todellisesta tilanteesta. Koska lisäopetus on oppilaille vapaaehtoista, sen didaktiikka eroaa muusta opetuksesta. Tämän vuoksi harjoittelukouluilta ei pitäisi evätä mahdollisuutta antaa lisäopetusta. Näin ollen ehdotamme, että 3 §:ään lisättäisiin uusi 2 momentti, jonka mukaan harjoittelukoulussa voidaan opetusministeriön luvalla ja valtioneuvoston määräämin perusteiden järjestää yhden lukuvuoden kestävä lisäopetusta peruskoulun oppimäärän suorittaneille.

Lisäopetuksen antamista varten tarvittavista tuntimääristä olisi mielestämme, samoin kuin esiopetuksen osalta on ehdotettu, säädettävä asetuksella. Tämän vuoksi ehdotamme, että 11 §:n 2 momenttia täydennettäisiin. Tällöin valiokunnan mietinnön 2 momenttia, joka nyt siirtyy 3 momentiksi, on syytä sanonnallisesti hieman korjata.

Tuntikehyksen suuruus (10 §). Hallituksen esitykseen sisältyvät tuntikehysresurssit, jotka valiokunnan enemmistö on hyväksynyt, eivät riitä turvaamaan harjoittelukoulujen nykyisiä toimintaedellytyksiä. Monipuolinen kieli- ja muu opetusohjelma, erityisesti harjoittelukoulujen erityistehtävä opetusharjoittelun ohjaaminen, joka tukinonnuudistuksen jälkeen on yhä monipuolistunut, edellyttää riittävää tuntimäärää harjoittelukouluihin.

Mikäli harjoittelukoulussa opettavien tuntien määrä on opetusharjoittelun suorittamiseen riittämätön, on opetusharjoittelua sijoitettava kunnan muihin kouluihin. Tämä aiheuttaa sekä lisäkustannuksia että heikentää opiskelijoiden oikeusturvaa saada saman tasoista ohjausta ja arviointia varsinkin, jos harjoittelu muissa kouluissa tapahtuu arvioitavan opetusjakson aikana.

Katsommekin, että kunkin kouluasteen tuntikehyksen tulisi olla opetusministeriön alunperin esittämän tuntimäärän mukainen.

Lehtoreiden eläkeiän alentaminen (17 §). Mietinnössään sivistysvaliokunta, aikaisemmin lausumansa uudistaen, pitää välttämättömänä, että harjoittelukoulun rehtorin ja lehtorin viran haltijan, ylimääräisen toimenhaltijan ja tuntiopettajan eläkeikä alennetaan samaksi kuin peruskoulun viranhaltijan eläkeikä on eli 60 vuoteen. Mielestämme tämä kannanotto ei riitä, vaan asia tulisi laissa olevan poikkeussäännöksen nojalla hoitaa nyt kuntoon seuraavista syistä:

— Lehtorin tulee pysyä tiukasti opetusmenetelmien kehittymisen tasolla, kehitellä niitä itse ja antaa harjoittelijoille kokeiluvirikkeitä. Lehtoreiden tehtäviin voi kuulua myös tutkimus. Lehtoreiden pätevyysvaatimukset ovatkin käytännössä kohonneet nopeasti ja uudenmuotoinen opetajankoulutus kohottaa niitä lähivuosina edelleen, vaikka muodolliset pätevyysvaatimukset ovatkin entiset.

— Lehtorin työn laatu on peruskoulun erityisopettajan työn kaltaista. Näiden eläkeikä on alhaisempi.

— Kunnallisen peruskoulun opettajan eläkeikä on 60 vuotta. Harjoittelukoulujen lehtoreiden työ on erittäin raskasta ja vaativaa edellyttäen henkistä vireyttä, sopeutumiskykyä sekä aktiivisuutta koulun kehittämistyössä. Tämän vuoksi ei ole perusteltua, että harjoittelukoulun lehtorin eläkeikä on korkeampi kuin peruskoulun lehtorin eläkeikä.

Edellä lausutun perusteella ehdotamme,

että hallituksen esitykseen sisältyvä ensimmäinen lakiehdotus hyväksyttäisiin näin kuuluvana:

1.

Harjoittelukoululaki

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 luku

Harjoittelukoulun tehtävät ja rakenne

1 ja 2 §

(Kuten valiokunnan mietinnössä)

3 §

(1 mom. kuten valiokunnan mietinnössä)

Harjoittelukoulussa voidaan opetusministeriön luvalla ja valtioneuvoston määräämin perusteiden järjestää yhden lukuvuoden kestävä lisäopetusta

peruskoulun oppimäärän suorittaneille. (uusi mom.)

Harjoittelukoulussa voidaan *niin ikään* opetusministeriön luvalla ja valtioneuvoston määräämin perustein järjestää enintään yhden lukuvuoden kestävää esiopetusta lapsille, jotka eivät vielä ole oppivelvollisia. Tällöin voidaan, sen mukaan kuin valtioneuvosto määrää, poiketa tämän lain ja sen nojalla annettavan asetuksen säännöksistä.

2 luku

Harjoittelukoulun hallinto

4—7 §

(Kuten valiokunnan mietinnössä)

3 luku

Harjoittelukoulun työaika ja opetus

8 ja 9 §

(Kuten valiokunnan mietinnössä)

10 §

Harjoittelukoulun ala-asteella saadaan käyttää opetussuunnitelmassa vahvistettujen oppiaineiden opettamiseen kutakin kouluasteen luokan-opettajana toimivan lehtorin virkaa ja ylimääräistä tointa kohti 33,5 tuntia viikossa.

Harjoittelukoulun yläasteella saadaan käyttää opetussuunnitelmassa vahvistettujen oppiaineiden opettamisen kutakin yläasteen vuosiluokkaa kohti 47 tuntia viikossa sekä kutakin oppilasta kohti 1,6 tuntia viikossa.

Harjoittelukoulun lukiossa saadaan lukuvuoden työpäivien aikana käyttää opetussuunnitelmassa vahvistettujen oppiaineiden opettamiseen vuosiluokkaa kohti 39 tuntia viikossa sekä kutakin oppilasta kohti 1,2 tuntia viikossa.

11

(1 mom. kuten valiokunnan mietinnössä)

Tuntimääriä, joista on säädetty 10 §:ssä, saadaan korottaa opetusharjoittelun ja tutkimuksen järjestämisen, opettavien kielten lukumäärän ja oppimäärän laajuuden, erityisopetuksen, 3 §:n 2

momentissa tarkoitetun *lisäopetuksen*, 3 §:n 3 momentissa sanotun esiopetuksen tai muun erityisen syyn vuoksi, sen mukaan kuin asetuksella säädetään.

12 §

(Kuten valiokunnan mietinnössä)

4 luku

Harjoittelukoulun oppilaat ja oppilashuolto

13—15 §

(Kuten valiokunnan mietinnössä)

5 luku

Harjoittelukoulun opettajat ja muu henkilökunta

16 §

(Kuten valiokunnan mietinnössä)

17 §

Jollei toisin ole säädetty, määrätty tai sovittu, on harjoittelukoulun palveluksessa olevan henkilön palvelussuhteen ehdoista soveltuvin osin voimassa mitä valtion muussa vastaavassa palvelussuhteessa olevan henkilön palvelussuhteen ehdoista on säädetty, määrätty tai sovittu *kuitenkin niin, että harjoittelukoulun rehtorin ja lehtorin viran haltijan, ylimääräisen toimenhaltijan sekä tuntiopettajan eläkeikä on 60 vuotta.*

(2 ja 3 mom. kuten valiokunnan mietinnössä)

6 luku

Erinäisiä säännöksiä

18—24 §

(Kuten valiokunnan mietinnössä)

7 luku

Voimaantulo

25 ja 26 §

(Kuten valiokunnan mietinnössä)

Helsingissä 4 päivänä joulukuuta 1984

Tapio Holvitie
Riitta Uosukainen

Heli Astala

Aino Pohjanoksa
Martti Tiuri

Inger Hirvelä

Kaarina Dromberg
Olavi Ronkainen

